

NICOLAE DOBRIȘAN

ROXANA MAREȘ

COMPENDIU DE DIALECTOLOGIE ARABĂ
EDIȚIA A II-A REVĂZUTĂ ȘI ADĂUGITĂ

NICOLAE DOBRIȘAN

ROXANA MAREȘ

**COMPENDIU
DE
DIALECTOLOGIE ARABĂ**

EDIȚIA A II-A REVĂZUTĂ ȘI ADĂUGITĂ



Copyright © 2014, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris
al **Editurii Pro Universitaria**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DOBRIȘAN, NICOLAE

Compendiu de dialectologie arabă / Nicolae Dobrișan,
Roxana Mareș. - Ed. a 2-a, rev. - București : Pro Universitaria,
2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-950-9

I. Mareș, Roxana

811.411.21

SIMBOLURI

> (care) a dat

< provenit din

/ sau, ori

versus, față de

1 = persoana I

2= persoana II

3 = persoana III

I-X = forma (verbală) I ... forma X

R₁ = prima consoană radicală

R₂ = a doua consoană radicală

R₃ = a treia consoană radicală

R₄ = a patra consoană radicală

^v = "vocală de sprijin"

* = formă reconstituită

INTRODUCERE

Limba arabă face parte din ramura sudică a limbilor semitice, alături de idiomurile sud-arabe și etiopiene. Ea este folosită și vorbită într-una sau alta din formele sale de o populație de peste 300 milioane de locuitori care trăiesc pe o arie geografică vastă ce se întinde din Asia de Sud-Vest până la extremitatea occidentală a Africii de Nord, respectiv până la Oceanul Atlantic.

Limba arabă este limba oficială în 23 de state din Orientul Mijlociu, Orientul Apropiat și Magreb grupate în organizația regională numită Liga Statelor Arabe (*Ġāmi‘at ad-Duwal al-‘Arabiyya*) cu sediul la Cairo. De la Est la Vest, acestea sunt Iraq (*Al-‘Irāq*) cu capitala la Bagdad (*Bagdād*); Kuweit (*Al-Kuwayt*) cu capitala la Kuweit (*Al-Kuwayt*); Qatar (*Qatar*) cu capitala la Doha (*Ad-Dawḥa*); Bahrein (*Mamlakat Al-Baḥrayn*) cu capitala la Manama (*Al-Manāma*); Emiratele Arabe Unite (*Al-‘Imārāt al-‘Arabiyya al-Muttaḥida*) cu capitala la Abu Zaby (*Abu Ḍaby*); Oman (*‘Umān*) cu capitala la Musqat (*Musqat*); Arabia Saudită (*Al-Mamlaka al-‘Arabiyya As-Sa‘ūdiyya*) cu capitala la Riyad

(*Ar-Riyād*); Yemen (*Al-Yaman*) cu capitala la Sana (*Şan 'ā'*); Iordania (*Al-Mamlaka al-Hāšimiyya al-'Urdunniyya*) cu capitala la Amman (*'Ammān*); Siria (*Sūriyya*) cu capitala la Damasc (*Dimaşq*); Liban (*Lubnān*) cu capitala la Beirut (*Bayrūt*); Palestina (*Filistīn*) cu capitala provizorie la Ramalla (*Rām Allah*); Egipt (*Ġumhūriyyat Mişr al-'Arabiyya*) cu capitala la Cairo (*Al-Qāhira*); Djibuti (*Djibūtī*) cu capitala la Djibuti (*Djibūtī*); Eritreea (*'Iritriyā*) cu capitala la Asmara (*'Asmara*); Somalia (*Aş-Şūmāl*) cu capitala la Mogadişo (*Muqadişū*); Sudan (*As-Sūdān*) cu capitala la Khartum (*Al-Ḥurṭūm*); Libia (*Lībiyā*) cu capitala la Tripoli (*Ṭarāblūs*); Tunisia (*Tūnis*) cu capitala la Tunis (*Tūnis*); Algeria (*Al-Jazā'ir*) cu capitala la Alger (*Al-Jazā'ir*); Maroc (*Al-Mamlaka Al-Mağribiyya*) cu capitala la Rabat (*Ar-Ribāt*); Mauritania (*Mūritānyā*) cu capitala la Nuakshot (*Nuwākşūt*).

Limba arabă este vorbită de asemenea în întinse zone limitrofe din Asia de Sud-Vest, Africa orientală și sud-sahariană, precum și în comunitățile arabe din numeroase state din Asia, Africa, Europa (într-o variantă în Insula Malta, unde a devenit limbă independentă- limba malteză) și în cele două Americi.

În forma sa scrisă, araba este limba "liturgică" a Islamului, în calitate ei de limbă a Coranului (*Al-Qur'ān*), cartea sfântă a musulmanilor, al căror număr depășește un miliard de credincioși.

În calitate sa de una din marile limbi ale omenirii, araba a fost acceptată și este folosită ca limbă de lucru în cadrul Organizației Națiunilor Unite (O.N.U.), organizației UNESCO, precum și în alte organizații, organisme și foruri internaționale.

1. SITUAȚIA LINGVISTICĂ ARABĂ ACTUALĂ

Toate limbile se caracterizează prin existența în ele a unor niveluri diferite ale vorbirii, care funcționează datorită unor factori diverși, de ordin istoric, cultural, dar în primul rând de ordin social. În general sociolingviștii vorbesc de un nivel înalt/superior (*high level*) care se identifică cel mai adesea cu limba literară sau varianta standard a fiecărei limbi și de un nivel inferior/ de jos (*low level*) care se identifică în toate cazurile cu varianta sau variantele vorbite ale fiecărei limbi, cu idiomurile vorbite sau cu dialectele. În cele mai multe cazuri, acest nivel se manifestă de la o limbă sau alta prin mai multe grade sau subvariante.

Limba arabă actuală prezintă o situație particulară, neîntâlnită în nici o altă limbă, care se prelungește în trecut până în vremuri greu de stabilit. Pe de o parte, ea are o variantă standard sau literară, respectiv limba scrisă, pe care cercetătorii arabi au denumit-o și continuă să o denumească prin expresia tradițională *al-fuṣḥā* "(varianta limbii) cea mai elocventă" sau *al-luġa al-faṣīḥa* "limba elocventă". Pe de altă parte există varianta vorbită sau mai bine zis variantele vorbite, pentru că ele pot fi mai multe la număr și diferite de la o țară arabă la alta și chiar de la o zonă arabă la alta în

interiorul aceleași țări. Cercetătorii arabi folosesc termeni diferiți pentru desemnarea acestor variante; cel mai utilizat dintre aceștia, poate și datorită conciziei sale, este (*al-luġa*) *al-‘āmmiyya* "limba vulgară/ populară". Dar alături de acesta se folosesc și expresiile *al-luġa ad-dāriġa* "limba curentă" și *al-lahġa*, pl. *al-lahġāt* "dialectul/ dialectele", eventual cu determinantul adjectival *al-‘āmmiyya* "popular", adică *al-lahġāt al-‘āmmiyya* "dialectele/ idiomurile populare/vorbite".

După perioada de maximă înflorire a culturii și civilizației arabe, care în linii mari se încadrează între începutul Islamului (sec. al VII-lea) și destrămarea imperiului arabo-islamic abbasid, care a culminat cu căderea califatului de la Bagdad (1258), a urmat o lungă perioadă de așa-numită decadență (*inhiṭāt*), prelungindu-se din momentul destrămării califatului abbasid până la apariția Renașterii (*an-Nahḍa*), care a coincis cu începutul secolului al XIX-lea.

În această perioadă, un loc distinct a avut ocupația otomană asupra provinciilor arabe, având în vedere că aceste două culturi – turcă și arabă– s-au întrepătruns și au avut numeroase trăsături comune. Este vorba în primul rând de religia islamică împrumutată de turcii otomani de la arabi și de numeroase elemente de limbă, cultură, mentalitate și